

Szeged-Szabadka kommunikációs tanulmányút 2010

Szeged, 2010. november 29., hétfő

indulás: reggel 5.55-kor Egerből a B épület elől

12.00. körül

Városi Televízió Nonprofit KFT. 6720 Szeged, Kiss Ernő utca 3.

Stúdió: 6720 Szeged, Feketesas utca 11.

tel.: +36 62 55 89 89

fax: +36 62 55 89 88

info@vtszeged.hu

ügyvezető-főszerkesztő Csala Gabriella

Márok Tamás

13.30. körül

Magyar Rádió Szeged, 6720 Szeged, Stefánia 7.

Tel: 06-62-554-814

Fax: 06-62-554-804

E-mail: MR6szeged@radio.hu

Nagy Margit stúdióvezető

Már 1927-ben kipróbáltak Szegeden egy rádióadást, ám a rendszeres adásra évtizedekig kellett várni. Jelenleg három megyét érint az MR6-Szeged sugárzási területe.

Bár 1927-ben az akkori Ipartestület kisterméből már kipróbáltak egy rádióadást, a rendszeres szegedi rádiózásra ötven évet kellett várni. A Dél-alföldi Regionális Stúdió 1987 júliusában alakult, Rádió Szeged néven sugárzott, majd néhány évig a Rádió Partiscum nevet használta. Szeged városa és Csongrád megye, valamint részben Bács-Kiskun és Békés megye a sugárzási területe. Jelenlegi frekvenciáját 1998-tól használja. Az eredetileg reggeli három és délutáni másfél óra adás után 2007-től az MR6-Szeged napi hat órán át: reggel hattól délig sugárzott saját műsort, 2010-től napi 24 órában hallható az adás. A szegedi stúdióban készülnek az MR4 (a közrádió nemzetiségi adásainak) szlovák és román nyelvű műsorai is.

Délmagyarország Délmagyarország kiadó és szerkesztőség
6729 Szabadkai út 20., Szeged (??)

14.30-16.30-ig Szegedi városnézés, idegenvezető: Barna Béla

Séta Gárdonyi Géza, a szegedi újságíró nyomában

1888 őszén, 25 évesen Szegedre költözött, ahol előbb a kormánypárti **Szegedi Híradó**¹, majd később, 1890². május 1-jétől a függetlenségi **Szegedi Napló**³ munkatársaként dolgozott. A Napló szerkesztősége az Oskola utca 284, majd a Víz utáni számítás szerint a 18-as szám alatt volt, 1890-től pedig az Oskola utca 21 szám alatti Pfann-házban. **Gárdonyi a híryanagtól a vezércikkig**⁴ **mindent ír**, de a Szegedi Napló hozta le folytatásokban az első országos elismerést jelentő művét, A legfeketébb Afrikábut; a Sir Mummery Róbert álnéven írt kacagató olvasmányban Stanley, a híres belga Afrika-utazó kalandjait figurázza ki az író. Szegeden írta egyébként Gárdonyi egyfelvonásos dalművét, az Árgyus királyfit is. A Szegedi Híradó mellékleteként indította meg 1888 karácsonyára a **Szögedi Paprikát**, a Naplónál pedig átvette a vasárnapi mulattató, a **Hüvelyk Matyi**⁵ szerkesztését. Ontotta a humoreszkeket, tréfás verseket, csípős hangú cikkeket. Kedvenc szokása volt a lapban kifigurázni valakit a város ismertebb, nevezetesebb polgárai közül. Ebből aztán bonyodalmak adódtak: egy May R. Miksa⁶ nevezetű bankár például beperelte becsületsértésért az író. Az ügy azonban jól végződött, Gárdonyi megnyerte a pert, a békepipát pedig elszívta a bankárral. Ez utóbbi ügyvédje azonban nem volt elégedett a végkifejlettel, olyannyira, hogy a dolog párbajhoz is vezetett. 1890. január 18-án a Sörház utcai kaszárnya vívótermében került sor az egész

¹ 1859-ben megindult az első tartósan és folyamatosan megjelenő a város életét több mint fél évszázadon keresztül figyelemmel kísérő és megjelenítő lap a Szegedi Híradó. A lap első száma Burger Zsigmond kezdeményezésére Kempelen Győző szerkesztésében 1859. május 1-jén jelent meg. A nagy múltú lap 1917-ben szűnt meg.

² 1890-ben Szegednek egy rövid időre egyszerre négy napilapja is volt: a Napló és a Híradó mellett a Szeged és a Szegedi Hírlap is megjelent.

³ 1878. július 28-án indult az első szegedi napilap a Szegedi Napló, amely az elkövetkező évtizedekben a város vezető újságjának számított. Nyíltan és tudatosan ellenzéki lapként jelent meg. A kormánypártinak számító Híradó hamar lemaradt, a város vezető lapja néhány év alatt minden vonatkozásban a Napló lett. Újító kedvű tökeerős újságnak bizonyult, alkalmazkodván a „Víz” utáni, gyorsuló életritmusú város új, polgáriasabb igényeihez.

⁴ „A jó Isten egytől mégis megkímélte nehéz próbák alá vetett választottját; vezércikket nem kellett neki írni. Úgy látszik, nem tartották rá elég komoly embernek. Negyedfélév alatt mindössze egy vezércikket találók, amely kétségtelen az övé, mert alatta van a szignumma”. MÓRA Ferenc, Szegedi Napló, 1924. szeptember 14.

⁵ A Szegedi Napló melléklapjaként 1889-ben indult a Hüvelyk Matyi című élclap. Írói többnyire álnéven, pl. Kulinyi Zsigmond Csipi Csóka és Nádiveréb, Tömörkényi István Hóeke Menyhért, Békefi Antal Ton-csi, Móra Ferenc Csipke néven írtak a lapban. Másik korabeli szegedi élclap Gárdonyi Géza Szögedi Paprikája (1888-1890). A város egyidejűleg nem tudott két ilyen lapot eltartani, így a Hüvelyk Matyi beolvadt a Szegedi Naplóba a Szögedi Paprika pedig megszűnt. (http://www.sk-szeged.hu/statikus_html/kiallitas/szeged_sajto/elclapok.html)

⁶ A Szegedi Kereskedelmi és Iparbank igazgatója 1876-tól.

vároست foglalkoztató nagy eseményre: Kókay István ügyvéd két sebet kapott, Gárdonyi csak egyet, az arcára. A párbaj nem dőlt el, a felek pedig nem békültek ki. A párbajozók két heti börtönt kaptak párbajvétségért: Gárdonyi 1890. augusztus 2-án vonult be, s kedélyesen, kártyázással töltötte napjait. A börtön emlékét őrzi a Szegedi Naplóban 1890 augusztusában megjelent cikksorozata: *Az állami emberszelídítőben – Egy államfogoly naplójából.*

Az író második párbaja már érdekesebb: 1890. július 19-én került rá sor, méghozzá egyik legjobb barátjával, Újlaki Antallal⁷. Gárdonyi itt ügyesebb volt: átvágta barátja vállcsontját, a kard pedig lesiklott a szívig. Újlaki négy napig lebegett élet és halál között. Gárdonyi újra börtönbe került: immár egy hónapot (1891. április 10-től május 10-ig) ült a párbajért a Vasas Szent Péter utcai államfogházban. A börtönben mintha benőtt volna a feje lágya, mert barátjával is kibékült, nem is párbajozott többet, sőt még a vérengző rémnovellák írásával is felhagyott.

Gárdonyi szegedi tartózkodásának egyik fontos helyszíne, a Dóm tér és az Oskola utca sarkán álló, Hild József tervei szerint épült hajdani **Hungária Szálló** (ma a Szegedi Akadémiai Bizottság székháza). A késő klasszicista stílusban 1868-ban épült házban volt Szeged első nagyvárosi vendéglője, egyben az Alföld első és legszebb vendéglője, de ugyanitt nyílt egy 300 főt befogadó kávéház is, amit Gárdonyi sűrűn látogatott. Itt zajlott le a már említett párbaj is, barátjával, de itt kötött erős barátságot a híres nótaköltővel, Dankó Pistával. Elbeszélgettek egy pohár bor mellett esténként, Gárdonyi néhány verset is írt Dankónak, ezen kívül ő maga is értett a hegedűhöz, így szívesen hallgatta az édes-bús magyar nótákat. Sőt, közös szerzeményük is volt, az „Írom leveletem Balogh Máriának” kezdetű Bakalevél: ezzel búcsúztatták a katonának bevonuló Tömörkény Istvánt. A barát Dankó Pista cimbalma egyébként ma az egr-i emlékmúzeumban van kiállítva.

A kávéházon kívül kocsmázni is járt Gárdonyi, legtöbbször a Rókus városrészben lévő, „Mi kő?” nevezetű helyre. A Régi szegedi kocsmák című műből lehet tudni, hogy ide főleg a sírások és a gyászhuszárok (a koporsóvivők) jártak iddogálni.

Szegedi évei alatt egy ideig a mostani klinikakert helyén lévő, Szegfű utca 2-es számú házban lakott Gárdonyi (érdekesség, hogy hat évvel korábban, 1884-ben ugyanebben a házban született Balázs Béla). Amikor a házat lebontották, a Hétfői Rendkívüli Újság 1926. július 26-i számában ezt írta Magyar László: *„Ma már kevesen tudják, hogy ebben a házban lakott valamikor Gárdonyi Géza, a fiatal, ragyogó tollú szegedi újságíró, aki innen röppent bele a magyar irodalomtörténetbe. A palánki öregurak emlékeznek még rá, hogy az eltűnt öreg ház muskátlis ablakából elgondolkozva könyökölt ki a csendes utcára, és hatalmas tajtékpipájából fújta a füstfelhőket és az álmokat.”*

⁷ Újlaki Antal (Debrecen, 1867. április 24. – Szeged, 1921. október 7.) író, újságíró. 1900 és 1921 között a Szegedi Friss Újság alapító, egyben felelős szerkesztője volt.

A Szegfű utcai albérleten (melynek érdekessége, hogy Gárdonyi a saját festményeivel díszítette) kívül persze több helyen is lakott Szegeden: Balla Jenő szerint egy ideig **a Napló szerkesztőségében, Mikszáth ágyán**, majd a Jókai utcában, aztán az Oskola utca 21-es számú ház emeletén. S bár kevés helyen szólnak róla, de meg kell említeni, hogy Gárdonyi harmadik gyermeke, József Szegeden született 1891-ben.

Aztán vége lett a szegedi korszaknak is. A párbajok, a rémtörténetek, a nótás kávéházi estéknek nemsokára vége szakadt, Gárdonyit valami belső nyugtalanság űzte tovább Aradra, majd Pestre. Szegedtől ennek ellenére nehéz szívvel vált meg, a várostól elkészülő búcsúlevelében így ír: *„Itt hagyom az Alföld királynőjét. Itt hagyok az életemből három csöndes évet; három csöndes évnek kedves emlékét. (...) Szellemi tekintetben sokra vittem Szegeden. Tagja voltam a Próféta asztalának. És itt Szegeden jöttem rá, hogy a legnagyobb földi jó nem az elmélkedő filozófia, sem a vagyon, sem a holdvilágos szerelem, hanem egy-egy pénteki halpaprikás a Bálónál. Különbén elég zajtalanul éltem. Sokan észre sem vették, hogy létezem, sőt ha meg is jelentem itt-ott mint hírlapíró, inkább úgy tűntem föl, mint az a bizonyos Péter, aki az árnyékát keresi. Pedig nekem is voltak céljaim és vágyaim. Nincs is okom ezeket tovább titkolni. Főcélom volt, hogy bejussak a szegedi Dugonics Társaságba. A szerkesztőm három esztendő óta kecsegtet ezzel, most már nem bízhatom benne tovább, mert látom, hogy ő maga sem tud oda bejutni. (...) Elmegyek azért, mert az a sorsom, ami a színészé. A hírlapíró is komédiás: a betű komédiása. A mi művészetünk is csak napi-művészet. A játékaikat mindennap újrakezdjük, s ha néha egy-egy alakításunknak gyorsan halványuló emléke túl marad fenn a huszonnégy órán, az a mi büszkeségünk, dicsőségünk. Nekünk is van sűgónk: néha idegen, néha álorcás Mefisztó, néha a saját szívünk. Minden hírlapíró nem lehet az igazságnak apostola. Egy szerkesztőségben elég egy belőle. A többi csak színész; a betűnek becsületes, ambiciózus színésze. (...) Megyek hát egy várossal tovább. Még egyszer intek a kalapommal, még egyszer úgy érzem magamat, mintha a saját temetésemre utaznám.”* És Gárdonyi 1891 nyarán elvonatozott Szegedről.

Gárdonyi persze azért később látogatóban többször megfordult Szegeden, 1894 és 1900 között négy alkalommal a városházán szerepelt a Dugonics Társaság felolvasó ülésén. Gárdonyi emlékét a Dóm tér árkádsora alatt kialakított nemzeti emléksarnokban egy szobor őrzi. Az egyszerű fehér kőből kifaragott mellszobor a Szegedi Pantheon déli oldalán, a Szervetlen és Analitikai Kémiai Intézet ajtaja (Dóm tér 7) mellett található.

Végül szólni kell arról, hogy a szegedi színház 1919 májusában bemutatta A bor című drámáját, melyről Juhász Gyula írt kritikát imígyen emlékezve meg Gárdonyi szegediségéről: *„A kilencvenes évek elején egy csöndes, félszeg és szegény újságíró dolgozott a Szegedi Híradónál és a Naplónál. Ott lakott a Szegfű utca sarkán, ott ment el a Hungária mellett, nem sok vizet zavart az árvíz városában. Írt prózát és verset, riportot és novellát, szomorút és vígat, de senki*

nem nézte ki belőle és az írásaiból, hogy ez a keszeg és félszeg fiatalember nemsokára a legjobb és legmagyarabb magyar drámát írja, amely remeke volna bármely irodalomnak, és amelyet most a szegedi színház fölújít. A bor hangulata és témája itt született Szegeden, a Tisza mellett...”(...) Mert Gárdonyi Géza, aki szegedi riporterból egri remete lett, igazi költő, a legkülönbek közül, akiket ez a tragikus termékenységű magyar föld termelt a világnak”.

**17.00 körül indulás Szegedről
határátlépés
érkezés este 18.30. körül Szabadkára
szállás elfoglalása**

GARNI HOTEL PBG ***
24000 Subotica
Harambasiceva 19-21.
Srbija

Szerbia A délszlávok (szerbek, horvátok, szlovének, bosnyákok, crna-goraiak és macedódok) a XX. század zömében közös államban éltek: 1918-1941 között I. Sándor cár alatt a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságban, 1945-1991 között pedig a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaságban Joszip Broz Tito alatt. 1980-ban meghalt Tito, s ezzel meg is indult Jugoszlávia felbomlása.

Az egykor hat tagköztársaságot (Macedónia, Szerbia, Montenegro, Bosznia és Hercegovina, Horvátország, Szlovénia) magában foglaló, 255 ezer km² területű Jugoszlávia szétesését a belgrádi székhelyű kormányzat Slobodan Milošević elnökkel az élen katonai beavatkozással igyekezett megakadályozni, kevés sikerrel. A nagy délszláv állam területén hat független állam keletkezett, ezek egyike Szerbia, mely 1991-1995 között főleg Horvátországban és Boszniában folytatott harcokat az ottani szerb kisebbségek miatt. S bár az 1999-es koszovói válságba is Milošević vitte bele az országot, hatalmát végül csak 2000. októberében döntötték meg: háborús bűnök miatt letartóztatták, júniusban pedig kiadták a Hágai Nemzetközi Bíróságnak. A délszláv háború mérlege: 250 ezer ember vesztette életét, vagy tűnt el nyomtalanul.

Az állam mai területe 88361 km². Szerbiának 9,9 millió lakosa van (ebből 2-2 millió a Vajdaságban és Koszovóban). A szerbek 90%-a ortodox vallású. Egyetlen szakrális épület sem szimbolizálja jobban a szerbek számára az ortodoxia, az állami tradíciók és a nemzetiség egységét, mint az UNESCO Világörökség részeként védett Studenica-kolostor a Radoela-hegy csúcsa alatt.

Szerbia három fő részből áll: egyrészt Ó-Szerbiából, másrészt az egykori két autonóm tartományból, Vajdaságból és Koszovóból. Az állam történelmi magva, Ó-Szerbia a Száva és a Duna vonalától délre terül el. Ó-Szerbia nagy részét ércekben gazdag hegységek borítják. A Szerb-érchegység (Bor, Majdanpek) rézbányászatáról nevezetes, illetve arról még, hogy 1944-ben itt volt munkatáborban Radnóti Miklós, akit „erőltetett menetben” hajtottak a németek Borból a magyar határ felé, s eközben születtek a Razglednicák. Ó-Szerbia két jelentős városa a Zastava gyáráról híres 150 ezer lakosú Kragujevac és a 180 ezer lakosú Niš. A Száva és a Duna összefolyásánál van az ország fővárosa; Beograd (Belgrád, a középkori

Nándorfehérvár) 1882-ben 25 ezer lakosú kisvárosként lett a Szerb Királyság székhelye: ma 1,2 millió a lakosságának száma.

Szerbia északi részén terül el a 21506 km² területű Vajdaság (Vojvodina), mely Európa egyik legkedvezőbb adottságú agrárvidéke, főleg kukoricatermesztése híres („Bácska aranya”), de megterem itt a napraforgó, a cukorrépa, a repce és a komló is. A Vajdaság az első világháború végéig Magyarországhoz tartozott; 1991-ben azonban már csak 17% volt a magyarok aránya a Vajdaságban: számuk pontosan 339 ezer volt. A délszláv válság utáni népszámláláskor, 2002-ben azonban már csak 290 ezer magyar élt Szerbiában⁸. A leginkább magyarnak tekinthető települések tömbjét Bácska északkeleti részén, Zenta, Bácsstopolya, Ada és Óbecse környékén találjuk. Kosztolányi szülővárosa, a 150 ezer lakosú Szabadka ugyancsak jelentős magyar kisebbséggel bír. A Vajdaság tartományi székhelye a 180 ezer lakosú Duna-parti Újvidék (Novi Sad); itt jelenik meg a magyar nyelvű vajdasági napilap, a Magyar Szó.

Szabadka, 2010. november 30., kedd

A délelőtti órákban 8.30 után: Szabadkai Rádió

<http://www.szabadjairadio.com/honlap/magyar/magyarkezdo.htm>

Postacím: Jovan Mikić út 12., 24 000 Szabadka

Szabadkai Rádió Vajdaság leghallgatottabb elektronikus médiumainak egyike. 2007. decemberében egy belgrádi , országos felmérés szerint a magyar nyelvű műsor Szerbia 10. leghallgatottabb rádiója volt, vajdasági szinten pedig az első.

Főszerkesztő: Németh Ernő

Bencsik István főszerkesztő-helyettes

Varga Ágota műsorszervező

11.00-12.30. Szabadkai városnézés (Barna Béla idegenvezetése)

Barna Béla: Szabadkai napló 1989-2007 Egy guriga trappista sajtért egy farmerdzseki – ez volt a leggyakoribb csereügylet, mikor életemben először, 1989. szeptember 29-én az akkor még jugoszláviai szabadkai piacon jártam. Innentől kezdve, szegedi egyetemistaként 1992-1997 között gyakran jártam „át” a ma Szerbiához tartozó városba, a legkülönbébb közlekedési eszközökkel, a legkülönbébb dolgokért. Történész (Pap József) és fizikus (Nagy Lajos, Csika) barátommal biciklivel mentünk, filléres kazettákat vettünk, miközben 10 milliárd dínárossal fizettünk. De jártunk ide csak úgy kávézni Kacsó Petiékkel, Magyar Szót olvasni, a városban sétálni, normál busszal és normál vonattal, de

⁸ A fogyatkozás azonban jóval nagyobb volt, mint amit az adatok tükröznek Mirnics Károly demográfus szerint.

gyakoribb volt az, hogy szerb benzincsempészek kocsijában 3-400 liter benzin fölött ülve stoppoltunk. Szegedről Egerbe költözvén sem lettem hűtlen a városhoz: 2003 őszén (október 16-án) például 40 fős főiskolás diákcsoportot kirándultatva jártam Szabadkán, akikkel jártunk a Magyar Szó szerkesztőségében és megnéztük a Szabadkai Rádió stúdiójában folyó munkát is. Ezután írtam is egy cikket a Kalandor magazinba, Szabad szombat Szabadkán címmel: „Bár imádok a Balkánon utazgatni, most mégsem csak balkáni benzincsempész élményeimet szeretném megosztani az olvasókkal. Inkább egy hiánypótló, (akár szabad szombat is beiktatható) szabadkai városnéző sétát ajánlok; a Vajdaságról és Szerbiáról mostanában ugyanis nem nagyon adtak ki útikalauzt, egyetlen egyet sem! Erdélyről, Felvidékről szakmányba jelennek meg a különböző színvonalú könyvek, a világ trendibb helyeiről is sorra jelennek meg a magyar nyelvű bédekkerek, Szerbia azonban még terra incognita, holott a háborúnak vége, meg amúgy is a szomszédot illene ismerni. Ugyanis vannak ott jó helyek. Ilyen Szabadka is (szerbül Суботица, Subotica), melyet még IV. Béla alapított, szabad királyi jobbágyokat telepítve ide. Sokáig királyi birtok is maradt a város és környéke, majd a török hódoltság idején a budai szandzsákhhoz tartozott. Mária Terézia 1779-ben szabad királyi városi rangra emelte Szabadkát (innen a Theresiopolis név), mely 1848 után a Vajdasághoz, majd 1919-ig és 1941-44 között Magyarországhoz (volt Bács-Bodrog vármegye) tartozott. Érdekesség, hogy 1910-ben az ország harmadik legnagyobb városa volt Budapest és Szeged után. Ma 154 ezren lakják, jelentős vasúti csomópont és gyümölcsstermesztő hely. Városnéző sétánk kiindulási helyeül választhatjuk a város legszebb terét, a Köztársaság teret (trg Republike). Itt emelkedik a Városháza impozáns szecessziós épülete, tetejét színes Zsolnay-fajanszok díszítik, ez Szabadka legreprezentatívabb épülete, melyet Komor Marcell és Jakab Dezső budapesti építészek tervei alapján építettek két év alatt (1908-1910). A városháza épületében találjuk a Helytörténeti Múzeumot, melynek egyik legérdekesebb gyűjteménye a bunyevácság történetére vonatkozó anyag. A bunyevácok egyébként katolikus bosnyákok és a hercegovinai Buna folyó vidékéről települtek Szabadkára. Van a múzeumnak természettudományos anyaga is, de meg kell említeni, hogy 1972-től a szabadkai múzeum igazgatója Székely Tibor (1912-1988), az ismert világutazó nyelvzseni és néprajzkutató volt. Érdekes ez is; de ami egy alföldi városban igazán érdekes az, ha felülről szemlélhetjük a várost. Szerencsére a szabadkai városháza 76 méter magas tornya szabadon látogatható (szabad akaratunkból dönthetünk a több mint 200 lépcső megmászásáról). Fentről pazar a panoráma, és egy kis dombormű mutatja, hogy hol is helyezkedik el Szabadka a két főváros (Budapest és Belgrád) között félúton. Ha leereszkedünk a toronyból, ne siessünk tovább: még mindig a városháza épületében, annak köztársaság téri oldalán nyílik egy nagyon-nagyon elegáns étterem. Ne hőköljünk vissza, rendeljünk bátran 30 centis töltött csevapot, igyunk meg hozzá egy helyi, becsei sört s még mindig csak 400 szerb dinár körül jár a fejedelmi ebéd, melyet egyébként két

kolléganőmmel Lóth Gabival és Herzog Csillával valamint tanszékvezető főnökömmel, Martin Józseffel költöttem el 2003. október 16-án. A városháza másik oldalán szökőkút csobog, amitől nem messze Csáth Géza lesprézett szobra áll. Ez az igen érdekes figura megér két sort: a Szabadkán született (eredeti neve Brenner József) író, zenekritikus és ideg orvos, a századelő magyar irodalmának egyik legeredetibb alakja volt. Humán érdeklődése ellenére ideggyógyász lett, s hivatása gyakorlása közben szokott rá a morfiumra. A drogfüggőségből élete végéig nem gyógyult ki, lassan megőrült, végül – miután megölte feleségét – öngyilkos lett. Csáth Géza egyik művéből Ópium – Egy elmebeteg nő naplója címmel rendezett Szász János egy filmet. A főtértől nyugatra hangulatos, árnyas utca (egykoron Deák utca, manapság Matko Vuković utca) ágazik ki, amely elvezet a Szent Teréz-templomhoz (Katedrala Sv. Terezije). A Szabadkára települt bunyevácok fő temploma volt ez, az egyik bédekker szerint 1802-ben klasszicista stílusban épült, a homlokzat kronosztikonja szerint viszont 1798-ban szentelték fel. E templomtól nem messze található a Petőfi utca, ahol a jelenleg Svetozar Markovicsról elnevezett gimnázium áll (tervezője Raichle Ferenc), amiben egykor a város másik híres szülőtte (1885), Kosztolányi Dezső, író, költő, műfordító és hírlapíró is tanult. Szülővárosa mellszobrot állíttatott emlékének. Kosztolányi az Esti Kornél rímeiben (1930) örökítette meg a várost: „*Gyerekkorom, mindig téged kereslek, ha járom a poros-boros Szabadkát. Mióta labdám elgurult itt, nem ér az életem egy fabatkát...*” A gimnázium közelében áll az egyedi szépségű szabadkai zsinagóga: építését 1902-ben fejezték be Komor Marcell és Jakab Dezső építészek tervei alapján (ők tervezték és építették a városházát is). Elragadó kupolaival, kifinomult vonalaival és gazdag díszítéseivel a zsinagóga az európai szecesszió egyik gyöngyszeme. Sajnos nem a legjobb állapotban van: a World Monuments Fund a világ száz legveszélyeztetettebb kultúrépülete közé sorolta; újjáépítését az SOS Zsinagóga Alapítvány szorgalmazza. S ha már zsinagóga, szólni kell arról, hogy a második világháborút megelőzően mintegy négyezer zsidó is élt a városban. A zsinagóga után érdemes még megnézni a főtértől északra található ferences templomot (Franjevačka crkva) is; a mellette álló épület falában még látható egy kis töredéke a régi Szabadka erődítményének. Innen rövid sétával az 1730-ban épített pravoszláv templom is elérhető. A XIX. században Skultéty János tervei szerint emelt timpanonos, hatoszlopos Népszínház a Városháza közelében, a sétálóutca elején áll: belseje ma (2003-ban) igen lepusztult állapotban van, egykor azonban szebb napokat is látott, fellépett itt Latabár Árpád, Blaha Lujza és Kabos Gyula is. A Népszínház lepukkantsága ellenére kiülhetünk elé a hangulatos kávézóba, „Underground-zenét”, azaz Boban Markovicsot vagy csak egyszerűen szerb kólót hallgatva. S nézhetjük a szabadkai korzó forgatagát. Ahol a hajdani esti korzón a szép bunyevác lányok súlyosan suhógó selyemruháikban sétáltak...” A cikk 2004. februárjában jelent meg, s utána sokáig csak elsuhantam Szabadka mellett, útban Belgrád, Athén vagy Dubrovnik felé a várost elkerülő autóúton. Mígnem 2007.

október 31-én újra hangulatom volt járni a poros-boros Szabadkát. Ezért őszi szünetben anyósoméknál (Kiskunfélegyháza) időzve autóba ültünk feleségemmel, és egy óra alatt már Szabadkán is voltunk. Mondjuk poros az nem volt a város, csendes őszi eső csepergett, de ettől függetlenül vidám hangulatban mászkáltunk, esőáztatva is. Boros sem volt a város, bár végül is vettünk két üveg finom szerb vörösborot. Egyébként elsődlegesen vásárolni jöttünk a városba, beváltottunk 15 ezer forintnyi dínárt, s egy csomó kávé, teát no meg a jugó specialitásnak számító eurokrémet, ajvárt és természetesen rizses csokit vettünk érte. Aztán a belvárosi butikokat is végigjártuk, egyikben kesztyűt, másikkban sapkákat vettünk Boldizsár fiunknak, a harmadikban pedig megvettük neki a karácsonyi ajándékot is, egy elemes gőzmozdonyt és vonatot. Elsős általános iskolás Borbála lányunknak meg az írószerboltokban vásárolgattunk ezt-azt. Magunknak a Korzón (az egykori Kossuth utcán) lévő antikváriumban vettünk két könyvet, az egyik Firon András Pozsonyról szóló könyve, a másik pedig Kenedy Géza Vándorlások délen című műve. S persze beültünk a Korzón egy iszonyatosan finom burekre is, majd a vásárlások után a vasútállomásnál lévő kocsinkba bepakolva szerzeményeinket újra nyakunkba vettük a várost. Lefotóztuk az éppen lebontott Népszínházat, melynek korinthoszi oszlopos épületét 1853-ban húzták fel, négy éve még lefotóztam a városháza tornyából, ma már csak az oszlopokat és az építkezést örökítettem meg fotógéppemmel. Aztán megörökítettem a Raichle Ferenc által 1904-ben építtetett gyönyörű szecessziós palotát is, melyet valamilyen oknál fogva a Kalandor cikkből kifelejtettem. A palotát az apatini születésű, már-már bohém építész téglagyárainak és mezőgazdasági üzemeinek jövedelméből családja és értékes gyűjteménye számára építtette. Lefotóztam az építtető szobrát is a vasútállomás melletti parkban, no meg a délszláv háború szabadkai áldozatai emlékére emelt „Hűségükért” című díszkutat is (ezt jó pár éve Kacsó Petivel is megnéztük). A park közelében elmentünk egyébként a magyar konzulátus mellett is: s bár nem mentünk be hozzá, jelenleg itt dolgozik egyik szegedi kommunikációs évfolyamtársam, Andrasics Krisztina. Aztán egy újdonságot fotóztam a Strossmayer utcában: a 3-as számú házon idén (2007-ben) avatták fel Lányi Ernő (1861-1923) zeneszerző és karnagy bronz emléktábláját. Szintén a Strossmayer utcában lefotóztam a 9-es számú ház szépséges sarokerkélyét, de egyet kattintottam ugyanitt a Szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar felújítási munkáiról is. A Szent Teréz-templomhoz is kimentünk újra, itt újdonság volt a templom előtt álló összekulcsolt bronzkéz, melyet nemrégiben emeltek Szép Ferencz pap és közíró emlékére. Végül lekattintottam a városi könyvtár (az egykori kaszinó) öröklődő Atlaszok által tartott kapuzatát is, majd a Korzón egy utsót sétálva elhagytuk Szabadkát. Kiskunfélegyházán aztán az interneten tovább „szabadkáztam”: világhálós kutakodásom során derült ki, hogy Csáth Géván és Kosztolányi Dezsőn kívül is van még híres szülőtte a városnak. Szabadkán született például Komlós Juci (1919. február 10-én) színművésznő (a Szomszédok című szappanopera Lenke nénije), Komlós

Vilmos és Pintér Irma színművészek gyermeke, Földessy Margit színművésznő édesanyja. De valószínűleg Szabadkán született (1868-ban) Lengyel Pál Hugó nyomdász és újságíró, az eszperantó nyelvű lapkiadás úttörője is. Aztán Egerbe hazaérve is tovább „szabadkáztam”: házi-könyvtáramban találtam egy 1929-es kiadású, vászonra nyomtatott Szabadka térképet, melyet még kollégiumi-nevelőtanár kollégámtól, a nagyfügedi származású Kovács Pétertől kaptam egyszer ajándékba. Aztán szintén házi-könyvtáramban találtam egy verset is, Fehér Ferenc írta a városról: „*Mondjam-e lenge léptű lányoknak:/ itt még halkabban kell járni,/ mert itt élt – bár elment másodnap - / a Dezső, a Kosztolányi*”.

14.30-ig ebéd, szabadprogram, majd indulás haza